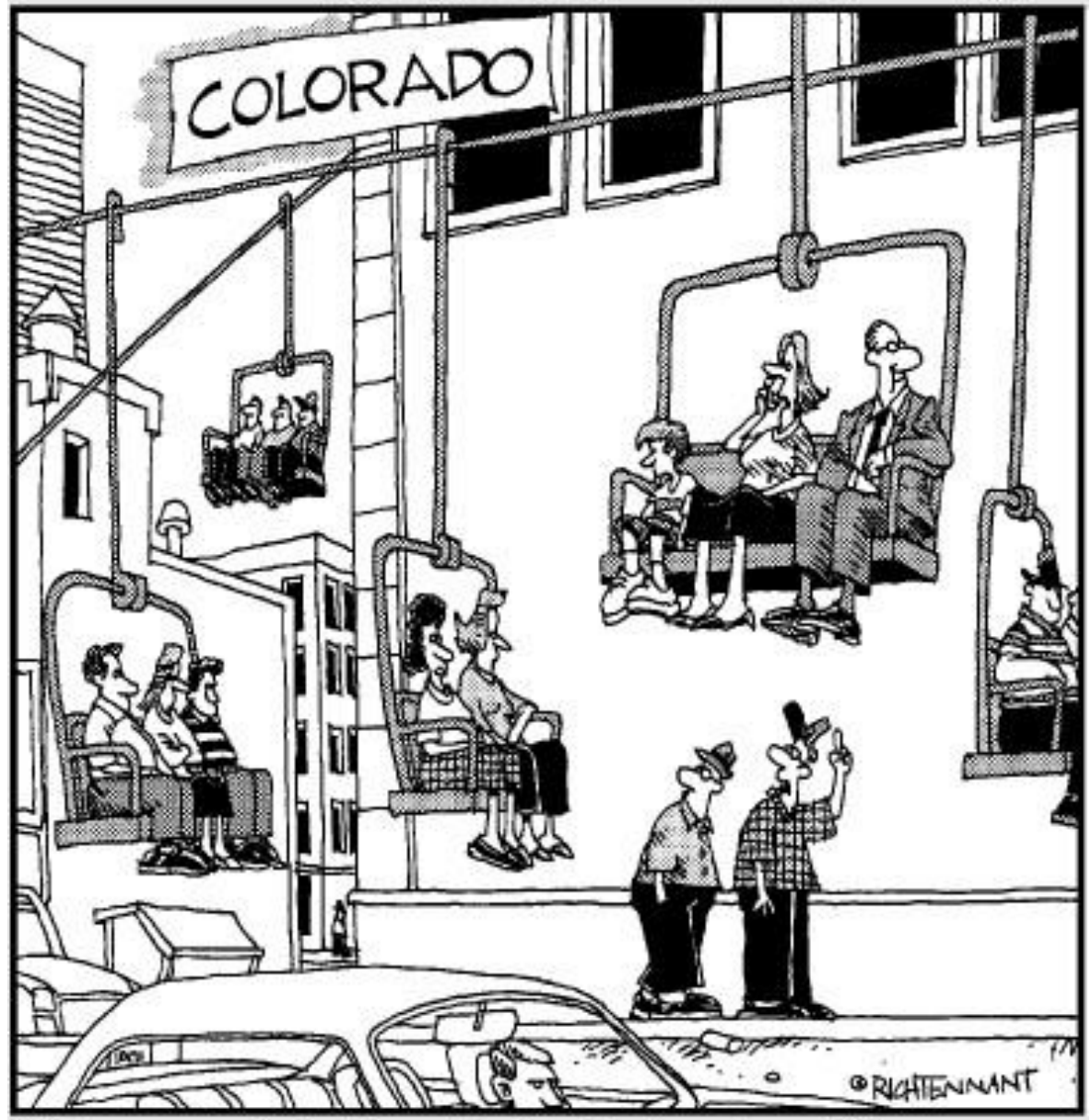
URBANO PLANIRANJE

Ova prezentacija namijenjena je isključivo studentima kolegija Grad u prostornom planiranju kao nekomercijalni nastavni materijal i nije dozvoljeno dijeljenje trećim osobama, kao niti raspačavanje i objavljivanje na bilo kojem servisu, platformi ili mediju, bez pisane dozvole nositelja kolegija.

"At one point, they talked about adding more buses, but in the end they decided to just extend the chair lifts from the ski resorts."

Razlozi za urbano planiranje

Uspješni gradovi imaju okvir (framework) za rast

- Nema spontanosti - vizija se prati kroz okvir
- Okvir se ne odnosi na centralizirano zapovijedanje i kontrolu - alat za predviđanje potreba, koordinaciju napora i pronalaženje puta do cilja

Predviđanje koristi sadašnjosti

- Predvidjeti budućnost znači biti bolje pripremljen danas – uočavaju se prilike i upravlja se rizicima
- S pouzdanim informacijama o trenutnom stanju povezuje se dugoročna vizija i kratkoročne akcije

Planiranje pomaže da se ostvari utjecaj, korak po korak

- Malo vjerojatno da će se sva željena poboljšanja dogoditi odmah
- Prioritetni projekti usklađeni s općom vizijom

Značaj urbane forme

- Ključni - stanovanje, zaposlenje, dostupnost i sigurnost
- Ispravno planiranje gustoće, korištenja zemljišta, javnog prostora i infrastrukture i usluga – sredstvo za stvaranje boljeg grada

Zacrtani smjer ima pozitivan učinak na gospodarstvo

- Osiguranje poslova, koordiniranje lokacije i distribucije gospodarskih aktivnosti
- Natjecanje s drugim gradovima

Zajedničko planiranje ostvaruje sinergiju

- Zajednički planerski okvir omogućuje sinergiju građana, odjela, partnera i drugih dionika

Potreba za širom teritorijalnom perspektivom

- Gradovi su povezani s okolnom regijom s kojom dijele resurse i mogućnosti
- Potreba suradnje s drugim jedinicama/gradovima

Kontinuitet stvara vjerodostojnost

- Osiguranje kontinuiteta planova kroz političke cikluse – stabilni ‘’roadmap’’ čini planove vjerodostojnijima
- Kontinuitet pomaže u stvaranju transparentnih mogućnosti za angažirano društvo

Predviđanje je isplativije od reagiranja na probleme

- Neplanirani obrasci su neučinkoviti i zahtijevaju više resursa, a visoka cijena loših ili nikakvih odluka vjerojatno će biti nepovratna

Okvir djelovanja daje dosljednost porukama prema građanima

- Komunikacija je ključna prednost gradova
- Prazne ili kontradiktorne poruke negativno utječu na komunikaciju

Prepreke za uspješno urbano planiranje

- Nemogućnost identificiranja ključnih problema
- Neprikladni ili zastarjeli alati i pristupi planiranju
- Neprikladan kapacitet za razvoj i provedbu planova
- Pravni okviri koji ne osiguravaju dovoljno poticaja za planove
- Planovi s malo vremena za provođenje

RAZVOJ URBANOG PLANIRANJA

- duga povijest razvoja
- početak razvitka s pojavom prvih gradova, institucionalizacija kasnije

- planske intervencije u razvoju i oblikovanju gradova ovisile o socijalnoj i političkoj organizaciji društva i sistema odlučivanja

- specifičnosti urbanog razvoja po razdobljima
  - kod najstarijih gradova vidljivi utjecaji planskih intervencija u mreži ulica i rasporedu objekata pojedinih funkcija (npr. palače, sakralni objekti...)
  - antičko razdoblje – izražen smišljeni pravilni sistem ulica i određeni red funkcionalnih dijelova
  - srednji vijek – razvoj strukture grada spontan bez izrazitih planskih shema, vidljiv određeni red u razmještaju gradskih funkcija i značenju pojedinih dijelova
  - humanizam i renesansa – težnja za smišljenim planskim modelima – najvidljivije u:
    - shemama ulica (geometrijski oblici, ortogonalne, radijalno-koncentrične mreže),
    - obrambenom sistemu grada (zvjezdasti oblik),
    - rasporedu i značenju pojedinih elemenata prostorne strukture (avenije, gradski trgovi, javni objekti, parkovi...)
  - 19. i 20. st. – industrijalizacija i suvremeni razvoj – nove urbane strukture s novim pristupima i novim planskim intervencijama

Korjeni urbanog planiranja – Velika Britanija

- odgovor na probleme industrijskog grada 19. stoljeća
- prihvaćanje industrijalizacije i urbanizacije, državne intervencije za ublažavanje problema, gradnja prvih stanova i novih gradova
  - utopijski planeri (vizionari) – vrtni gradovi
- sanitarna reforma zbog epidemija – Zakon o javnom zdravstvu iz 1875. odnosi se i na izgradnju novih ulica i strukturu kuća i njihovih sanitarnih čvorova, lokalnim vlastima dao moć zatvaranja stanova neprikladnih za ljudsko stanovanje

PLANNED SETTLEMENTS IN EIGHTEENTH- AND NINETEENTH-CENTURY BRITAIN

Settlement name	*Company/family*	*Location*	*Industry*	*Date started*
Cromford	Arkwright	Derbyshire	Textiles	1772
Styal	Greg	Cheshire	Cotton textiles	1784
New Lanark	Arkwright/Dale/Owen	Lanarkshire	Cotton textiles	1785
Nent Head	London Lead Co.	N. Yorkshire	Lead	1825
Turton	Ashworth	Bolton	Textiles	1825
Barrow Bridge	Gardener/Bazley	Lancashire	Textiles	1830
Street	Clark	Somerset	Footwear	1833
Meltham Mills	Brooks	Huddersfield	Cotton thread	1836
Copley	Akroyd	Halifax	Textiles	1844
Wilshaw	Hirst	Huddersfield	Textiles	1849
Saltaire	Salt	Bradford	Textiles	1851
Bromborough Pool	Price	Wirral	Candles	1853
Akroydon	Akroyd	Halifax	Textiles	1861
West Hill Park	Crossley	Halifax	Carpets	1864
Bournville	Cadbury	Birmingham	Cocoa	1878
Port Sunlight	Lever	Wirral	Soap	1888
Foyers	British Aluminium	Loch Ness	Aluminium	1895

- utopijski socijalisti – uvjerenje da dizajniranje novih zajednica nudi način za bijeg od problema industrijskog grada 19. stoljeća
- Robert Owen (1813.) predložio je stvaranje "poljoprivrednih i proizvodnih sela jedinstva i međusobne suradnje" za smještaj između 1000 i 1500 stanovnika i zadovoljenje svih socijalnih, obrazovnih i radnih potreba zajednice
- razvoj niza drugih planiranih (vrtnih) gradova

- James Silk Buckingham (1849.) predložio (utopijsku) zajednicu ‘’umjerenosti’’ od 10 000 ljudi, koja bi dobila ime Victoria
- planom bila predviđena segregacija namjene zemljišta – proizvodni na periferiji, stanovanje i uredi u unutrašnjosti grada
- svi bi stanovi trebali imati wc-e s tekućom vodom, a postojale bi različite veličine kuća za smještaj različitih kućanstava
- javna kupališta trebala biti osigurana u svakoj četvrti grada
- naselje bi okruživao zeleni pojas od 4000 ha poljoprivrednog zemljišta
- Victoria nikada nije izgrađena, ideje preuzeli kasniji urbani planeri, uključujući Ebenezera Howarda u svojim nacrtima za vrtne gradove

Korjeni urbanog planiranja – SAD

- korijeni u idejama naprednih intelektualaca s kraja 19. stoljeća
- White, Dewey, Cooley i Park proučavali nedostatke američkog kapitalizma – prepoznali potrebu za javnom intervencijom u ekonomiji
- predlagali vladi regulaciju poslovanja, zapošljavanja i politike u gradovima te imenovanje posebno školovanih stručnjaka za upravljanje gradovima
- planeri (npr. Olmstead, Davis i Vaux) nastojali stvoriti humaniju životnu sredinu – dizajnirali stambena područja kao ‘’gradove u vrtu‘’ (cities in a garden) – Riverside IL, Llewellyn Park NJ i Brookline MA
- pokret ‘’City Beautiful’’ pojavio se za vrijeme Svjetske izložbe u Chicagu 1893. godine – zalagao se za planirano jedinstvo grada kao umjetničkog djela s glavnim planom korištenja zemljišta i sveobuhvatnim uredbama o uređenju
- 1917. osnovan Američki institut za urbanizam
- ipak veći značaj privatnog poduzetništva

Izvor:
https://www.riverside.il.us/ImageRepository/Document?documentID=51

Korjeni urbanog planiranja – Zapadna Europa

- alternativni urbani oblici u idejama talijanskog futurističkog pokreta (manifest Marinettija 1909.)
- ključna ideja – koncept novog, sveobuhvatno planiranog grada, uključivalo visokogradnju, povišene ceste, segregaciju namjene zemljišta i uporabu tehnika masovne proizvodnje i novih materijala (staklo i beton)
- industrijalizacija i urbanizacija

- 4 faze urbanog planiranja u zapadnoj Europi:
  - 1. prije Drugog svjetskog rata – počeci, rješavanje prvih problema industrijalizacije i urbanizacije, vizionarski pokušaji
  - 2. neposredno nakon Drugog svjetskog rata – fokus na obnovi i rješavanju nesređene stambene i druge infrastrukture
  - 3. krajem 50-ih godina 20. stoljeća – sve veće bogatstvo i rast centraliziranih sustava planiranja doveli do sveobuhvatnog čišćenja siromašnih četvrti, programa obnove gradskog središta i izgradnje autocesta i velikih projekata javnog stanovanja
  - 4. od kraja 1970-ih – sve veća svijest o socijalnim problemima, veća pozornost sudjelovanju javnosti u planiranju, zamjena obnove restrukturiranjem i prilagodbom

GLAVNI PRAVCI URBANOG PLANIRANJA

- razvoj ideja o uređenju grada tijekom povijesti
- različite ideje – od romantičarskih do prakticističkih
- neke našle primjenu u urbanom planiranju

- dva bitna aspekta u pristupima urbanog planiranja:
  - strukturalni
  - arhitektonsko oblikovanje grada

STRUKTURALNI ASPEKT

- težiše je funkcionalna struktura grada i land-use
- u prvim radovima (19.st.) grad podijeljen u nekoliko kategorija (još nema modela):
  - stambena
  - trgovačka (poslovna)
  - industrijska
- prve pojave modela o prostornom uređenju – kr. 19. st. – E. Howard (‘’vrtni’’ gradovi)
- poč. 20. st. – modeli kojima se predviđa funkcionalni red – vrednovanje i raspored zelenih površina, položaj prometnica, prostorno odvajanje mjesta rada i mjesta stanovanja
  - razvoj koncepta ‘’susjedstva’’ kao cjelovite stambene jedinice – postaje jedinica u prostornoj podjeli grada

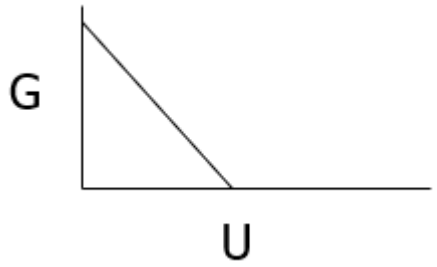
- daljnji razvoj koncepata prostornog diferenciranja
  - diferenciranje poslovnih centara na nekoliko stupnjeva (od CBD-a do centra susjedstva)
  - sve veća tendencija planiranja disperznijeg grada s izgradnjom tzv. novih gradova
- gradski centri i gradske prometnice postali glavni elementi gradske infrastrukture i faktori razvoja gradske strukture
- sve veće značenje autocesta – razvoj različitih koncepata osnovnih prostornih struktura grada
  - koncentrirani, disperzni, linearni...

ARHITEKTONSKO OBLIKOVANJE GRADA

- izražena trodimenzionalnost gradskog prostora

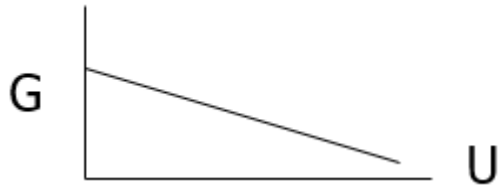
Zašto urbano planiranje?
Evolutivni model prostorne strukture grada

- predindustrijski grad
  - opasan zidinama
  - građeni neplanski
  - raspored ulica nepravilan
  - prevladavaju jednokatne zgrade
  - građanske kuće pretežno dvojnih funkcija (stanovanje i rad)
  - gustoća velika, naglo pada s udaljenošću od centra
  - funkcionalni “zoning” ne postoji (jedino zoniranje obrtništva)
  - elita živi u središnjoj zoni
  - celularna struktura

Zašto urbano planiranje?
Evolutivni model prostorne strukture grada

- industrijski grad
  - industrijska faza urbanizacije
  - jaka podjela rada, socijalno prestrukturiranje, prostorna mobilnost stanovništva
  - prostorna struktura vrlo se razlikuje od predindustrijskog grada
  - pravilniji raspored ulica (posljedica planskog razvoja)
  - javlja se funkcionalni “zoning”
  - osim poslovnih zona (gdje se ističe CBD), postoje industrijske zone, stambene četvrti, rekreacijske zone itd.
  - razlike u gustoći između rubnih i središnjih dijelova grada manje nego kod predindustrijskog grada
  - siromašniji žive bliže središnjim zonama
  - bogatiji na periferiji

Zašto urbano planiranje?
Evolutivni model prostorne strukture grada

- metropolis ili metropolitanski grad
  - razvijeniji stadij industrijskog grada
  - javlja se u tzv. metropolitanskoj ili tercijarnoj fazi urbanizacije
  - veća disperzija
  - manja gustoća s izrazitim “kraterom” gustoće u CBD-u
  - naglašeniji funkcionalni i socijalni zoning

- informacijski grad
  - kraj 20. stoljeća
  - u ekonomskom smislu – u novoj globalnoj ekonomiji produktivnost i konkurentnost regija i gradova uvjetovani su kombinacijom:
    - informacijskih mogućnosti
    - kvalitetom života
    - povezanošću s mrežom nekih gradova na nacionalnoj i međunarodnoj razini
  - u pogledu socijalne strukture globalni grad je dualistički
    - u gradu se često stvaraju dva ekstremna segmenta građana polariziranih na temelju obrazovanja, etničke strukture i dobi
    - takva podjela uzrokuje socijalne tenzije
  - u funkcionalno smislu dolazi do prostorne funkcionalne diferencijacije
  - u informacijskom gradu nastaju dva načina života – s jedne strane kozmopolitizam, a s druge lokalne zajednice (tribalizam)

- industrijski grad se prostorno širi i funkcionalno obogaćuje
- mjesto rada se odvaja od mjesta stanovanja, socijalne potrebe su sve veće, razvija se nova socijalna i tehnička infrastruktura
- nove funkcije i novi urbani elementi traže nove površine i određeni red u prostornoj strukturi grada.
- stoga se javlja potreba za planskim reguliranjem gradskog prostora – razvoj urbanog planiranja

- različiti nazivi za uređenje i planiranje razvoja gradova
  - Francuska – L’urbanisme
  - Njemačka – Städtebau, stadtplanung
  - Velika Britanija i Amerika – urban planning
  - SSSR – gradostroiteljstvo

- urbano planiranje – znanstveno utemeljena djelatnost koja uključuje različite struke
- bavi se planiranjem funkcionalnog razvoja, strukturnim uređenjem i prostornim oblikovanjem grada

- dva osnovna aspekta urbanog planiranja:
  - funkcije grada u cjelini
  - prostorna struktura

- proizvodne i uslužne funkcije
  - planiranje i razvoj proizvodnih i uslužnih djelatnosti grada vezano je uz strategiju i planiranje regionalnog razvoja
  - veliki značaj baznih funkcija – osiguravaju gospodarsku osnovu grada
- funkcije čovjekovog opstojanja u gradu (rad, stanovanje, opskrba, obrazovanje, rekreacija i komunikacija)
- i za jedne i druge potrebna je fizička infrastruktura (tvornice, škole, trgovine, prometna infrastruktura...) koja zahtijeva određenu veličinu i karakteristike gradskog zemljišta

Okvirni odnosi za generalnu strukturu površina grada

Stanovanje	31-47%
Centralne funkcije	3-10%
Industrija	9-18%
Parkovi	9-29%
Sport i rekreacija	2-9%
Zaštitne zelene površine	8-26%
Promet	10-25%

Marinović-Uzelac, 1989.

- osim površine, gradsko zemljište mora biti pogodno za određenu funkciju
- pri tome se vrednovanju može uzeti veći broj kriterija: prirodni uvjeti, kvaliteta sredine, dostupnost itd.

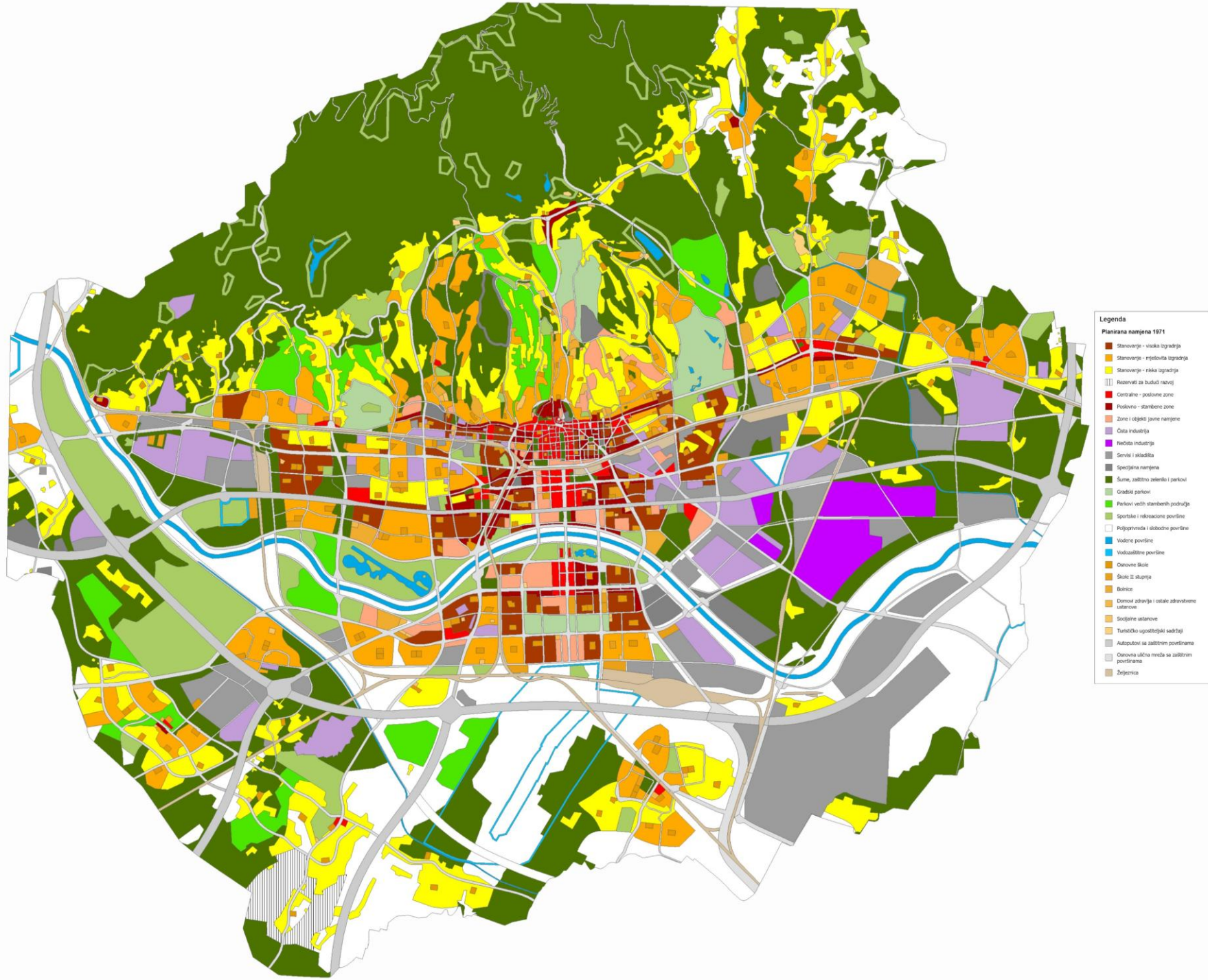
Kriteriji	Iskorištavanje	Stanovanje	Industrija	Opskrba	Sport	Zelene površine	
						Opće	groblja
Prirodni Uvjeti	Topografija Voda temeljnica Podloga	B B B	A A A	B B B	B B B	B C C	A A A
Kvaliteta okoline	Buka Zrak Klima	A A A	B B B	B A B	B A B	A A B	A A C
Prometne veze	Ind. promet Javni promet Teretni promet	A A C	A A A	A A C	A A C	B B C	B A C
Opskrbljenost	Voda Odvodnja energija	B A B	A A A	B B C	B B C	C C C	C C C
Podjela izgrađenog zemljišta	Sagrađeni grad Veza s drugim Kategorijama	A A	A A	B A	B A	C A	C B
Diferencijacija pejsaža	Pejsažna slika Veze sa zelenim površinama	A B	A C	B C	B C	B B	C B
uporabljivost	Mogućnost širenja Posjedovni odnosi	A B	A B	B C	B C	C C	A C

Kriteriji za ocjenjivanje pogodnosti gradskog zemljišta za pojedine kategorije iskorištavanja

- urbano planiranje sadrži i planiranje načina korištenja gradskog zemljišta (odn. namjenu) – eng. *land use planning* – određivanje zemljišta za potrebe pojedinih funkcija
- u obzir se uzima veličina zemljišta, prikladnost za pojedine namjene, zakonitosti lokacije
- osnova za građevinsku djelatnost

- tipologija Friderichsa:
  - stanovanje
  - industrija
  - prodavaonice
  - promet
  - javne površine
  - neiskorišteno zemljište

- s obzirom na važnost površine, stupanj zastupljenosti funkcije u određenom prostoru i način zauzimanja prostora (homogenost) Marinović-Uzelac izdvojio 10 glavnih kategorija:
  - pretežno stambene zone,
  - pretežno poslovne zone,
  - industrijske zone,
  - prometne površine,
  - slobodne površine,
  - posebne površine,
  - zaštićene zone,
  - mreže lokacije,
  - neiskorištene površine

Izvor:
https://i.redd.it/1vpk4wgcgi351.jpg

- s planiranjem namjene korištenja gradskog zemljišta povezano i strukturalno uređenje i oblikovanje grada – smišljeni razmještaj i međusobni odnos površina i funkcionalnih dijelova grada
  - npr. planiranje mjesta rada, stanovanja, opskrbe, rekreacije
- povezano i s osnovnim oblicima grada – npr. koncentrirani, linearni, disperzni, radijalni, kružni strukturni oblici grada
- unutrašnje oblikovanje grada – međusobni raspored i odnos pojedinih elemenata – ulice, trgovi, zelene površine, zgrade, parcele – tendencije prema geometrijskoj pravilnosti i izbjegavanju geometrijske pravilnosti

Mjere planske politike

- administrativne planske mjere
  - planovi,
  - programi,
  - propisi,
  - odluke,
  - naredbe...
- provedbene mjere
  - nova gradnja,
  - sanacija (objekata i funkcionalna/poboljšanje),
  - obnova,
  - rekonstrukcija,
  - revitalizacija,
  - konzervacija...

Socijalno-prostorna struktura grada

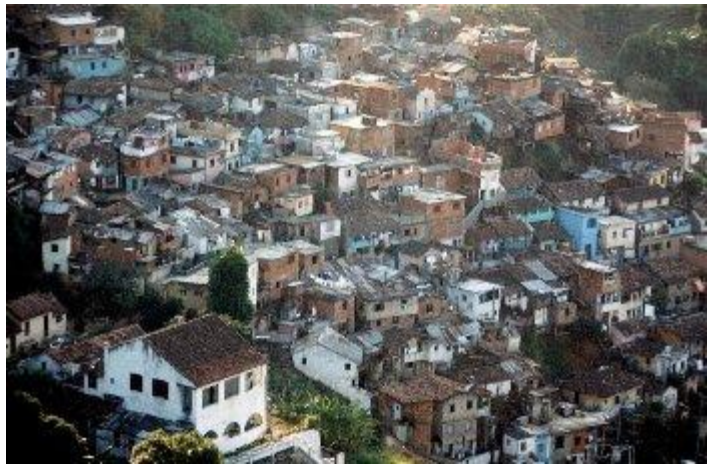
- demografski aspekt (razvoj stanovništva, struktura prema dobi, spolu, jeziku, podrijetlu, obrazovanju, zaposlenosti i obiteljskom statusu, uključujući prostornu mobilnost)
- socijalni aspekt (položaj stanovništva na socijalnoj ljestvici)
  - prema socijalnim varijablama (zanimanje, obrazovanje, materijalni prihodi i dr.) stanovništvo se diferencira na socijalne klase ili slojeve
- gustoća naseljenosti grada
- unutargradska preseljavanja stanovništva, dnevna pokretljivost stanovništva u gradu
- socijalna topografija grada

- Rio de Janeiro (favela Rocinha)

Bidonville – Nairobi (Kenija)

- Bustee - Kalikata

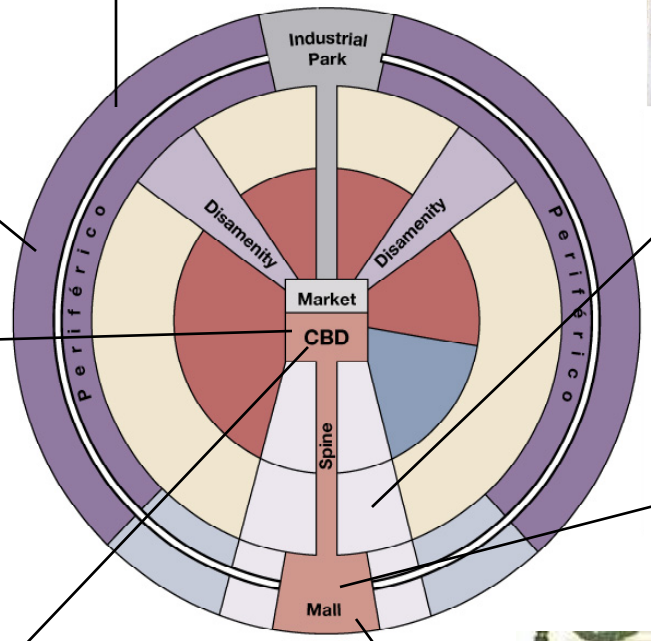

Industrial Park
Periférico
Disamenity
Disamenity
Periférico
Market
CBD
Spine
Mall

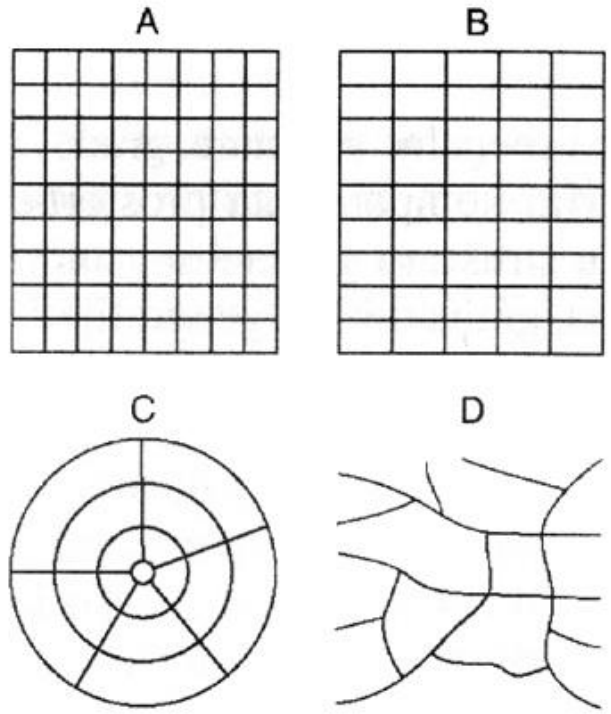
Funkcionalno-prostorna struktura grada

- čine ju veći broj institucionaliziranih gradskih djelatnosti
- utvrđuje se kartiranjem kategorija iskorištavanja, odnosno namjene površine za pojedine funkcije
- funkcionalne zone grada: poslovne, industrijske, stambene, rekreacijske, gradski prometni sustavi
- bitno je kako se pojedina djelatnost koristi zemljištem

- način i intenzitet iskorištavanja gradskog zemljišta mijenja se s udaljenošću od središta prema rubu grada (npr. cijena zemljišta)
- način iskorištavanja zemljišta ne pokazuje izraziti kružni “zoning” (manje ili više diskontinuirane kružne zone ili stanična struktura)

Morfološka struktura grada

- prostorni raspored i međusobni odnos morfoloških elemenata u gradskom prostoru (zgrade i drugi objekti, ulice, trgovi, parcele, javne površine, blokovi zgrada itd.)
- plan grada (ulice i njihov sustav, raspored parcela gradskog zemljišta i raspored zgrada)
- tipovi zgrada, položaj kuća, način gradnje, starost zgrada, visina zgrada

Slika 3.48. Osnovni tipovi mreža ulica (A – kvadratična; B – pravokutna; C – radijalno-koncentrična; D – nepravilna)

Jednu od najopširnijih *sistematizacija* gradova s obzirom na njihove planove načinio je Tricart (1954). Njegova shema izgleda ovako:

Homogeni gradovi	Heterogeni gradovi
Planski	Rekonstruirani
Pravokutni	Polinukleusni
Linijski	Mrežasti
Rebrasti	Kružni
Mrežasti	Radijalni
Radijalno-koncentrični	
Zvjezdasti	
Kružni	
Neplanski gradovi	
Utvrđeni gradovi	
Zvjezdasto oblikovani	
Nepravilni	

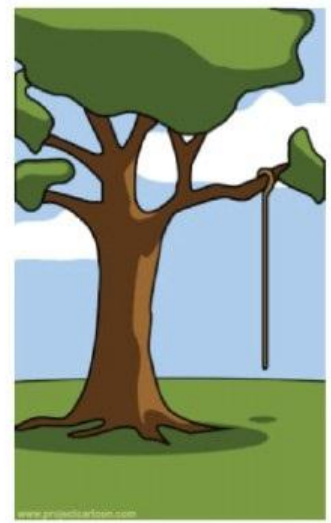
How the people described what they wanted

How the planner understood it

How the urban designer designed it

What was built

Miscommunication in Planning.

Urbanistički plan

- vodič o budućnosti neke zajednice, pokazuje kako bi grad trebao izgledati u budućnosti, ali i kako bi trebao funkcionirati u budućnosti (poslovi, ekologija, promet...)
- njime se želi postići održivost i poboljšati zajednica
- koriste ga od malih gradova do megalopolisa – svi su gradovi različiti – urbanistički plan pokazuje gdje su i kamo idu

The Three Ps: People, Places, and Plans

- urbano planiranje gleda na ono što je dobro i loše u zajednici u sadašnjosti i planira unaprijed kako se zajednica može održati i poboljšati u budućnosti
- dobro razumijevanje kako zajednica funkcionira i kakve će promjene doživjeti pomaže u stvaranju boljih planova za budućnost

- promjene u broju stanovnika, promjene u naseljenosti i lokacijama stanovanja, ekonomski trendovi, nove tehnologije, ekološki problemi

KOMPONENTE URBANISTIČKOG PLANA
LAND-USE (Korištenje zemljišta)

- često se smatra najvažnijim dijelom plana
- treba stvoriti mjesto za ljude, zgrade, ceste, kanalizaciju, parkove... i sve ostalo što čini grad bitna je značajka urbanističkog plana

- **opisuje, analizira i predlaže izmjene ili dopune načina na koji grad koristi svoje zemljište**
- različite klasifikacije: stambeno, prometno, industrijsko...
- karte namjena korištenja zemljišta – trenutni i budući
- važna koordinacija buduće namjene korištenja zemljišta i drugih komponenti plana

- svaki grad ima jedinstven oblik
- Dallas i Boston – 4 mil. st. - različiti obrasci korištenja zemljišta
- gustoća naseljenosti Bostona oko tri puta veća – Dallas 16000 km2, Boston 6200 km2
- Boston – kompaktniji, javni prijevoz, višekatne stambene zgrade ili višekatnicama, kupovina u blizini svojih domova
- Dallas - život u predgrađima niske gustoće, korištenje automobila, velike udaljenosti kako bi došli na posao ili u kupovinu

- Land use izravno određuje količinu zemljišta koje koristi grad
- cjelokupni obrazac korištenja zemljišta utječe na ostale komponente plana
- dobar plan land-use-a utvrđuje opću viziju grada, budući razvoj, specifične ciljeve planiranja i razvoja
- nedostatak planiranja land-use-a – nekoordinirani, slučajni, stihijski razvoj

Land use i razvoj grada

- određuje prostornu raspodjelu funkcija
- utvrđuje lokacije za budući razvoj i rješava postojeće probleme (npr. degradirane četvrti → revitalizacija)

- utvrđuje prostorne odnose između različitih elemenata grada - kako je jedan element grada povezan s drugim
  - jesu li stambena područja blizu radnih mjesta – organizacija prometa

- utvrđuje utjecaj grada na okoliš – gradovi utječu na okoliš korištenjem zemljišta
  - nemaju svi gradovi isti utjecaj na okoliš – kompaktni gradovi obično imaju manji utjecaj
  - ako su stambena područja i radna mjesta blizu – pješačenje/bicikl umjesto automobila

Povezanost land-use-a i ostalih elemenata plana

- **Stanovanje**
- pomaže odrediti koliko će zemljišta biti odvojeno za stanovanje, odn. koliko će stambenog prostora biti dostupno u zajednici
- koje će se vrste stanovanja razmotriti u planu (npr. broj stanova u odnosu na obiteljske kuće)
- pomaže u određivanju najboljih lokacija za stanovanje u odnosu na druge elemente (npr. prometnice i trgovačka područja)

- **Promet**
- Važnost usklađivanja prometa, usluga i land-use-a
- plan može imati namjeru proširiti/poboljšati promet u područjima koja su određena za budući razvoj
- plan može ograničiti razvoj prometa ograničavanjem razvoja

- **Urbani dizajn (izgled)**
- pomaže u određivanju dizajna i arhitektonskih detalja budućeg razvoja i preuređenja
- npr. načini izgradnje koji su vizualno atraktivni i imaju sadržaje od koristi zajednici

- **Okoliš**
- utjecaj koji će grad imati na okoliš i kako različita obilježja okoliša potiču ili ograničavaju budući razvoj
- može sadržavati specifične pojedinosti o tome kako se takva područja trebaju očuvati i održavati

- **Infrastruktura i usluge**
- određivanje dijelova grada koji zahtijevaju infrastrukturu i usluge (npr. kanalizacija, škola...)
- prostorni razvoj može biti ograničen u područjima gdje je teško pružiti usluge i izgraditi infrastrukturu

Planiranje land-use-a – odnos između planiranog land-use-a i raspoloživog zemljišta

- planiranje land-use-a pomaže gradovima u razvoju, očuvanju i zaštiti područja
- zemljište dostupno za budući razvoj – promatranje neizgrađenog zemljišta i razvijenih područja koja mogu imati kapacitet za dodatni razvoj
- planiranje land-use-a koristi različite mjere prikladnosti zemljišta – postojeći popisa land-use-a i karte, podaci o okolišu, geološkim značajkama, elementima infrastrukture i prometa, arheološka istraživanja...

predviđanje potražnje

- promjene u broju stanovnika
- promjene u strukturi stanovnika
- ekonomske promjene

- Primjer Oregona – Metro Council

Problemi pri planiranju land-use-a

- YIMB vs. NIMB
- BANANA (Build Absolutely Nothing Anywhere Near Anyone)
- LULU (locally unwanted land uses)
  - SOB (sexually oriented businesses)
  - barovi/kafići, trgovine alkoholnim pićima
  - big box trgovine
  - special needs stanovanje
  - industrija

betFIRST
PARIEZ ICI
EN DIRECT
betFIRST
L'EX PRESS
betFIRST
LIBRAIRIE - CIGARETTES - BOISSONS - ALCOOL - CONFISERIE - LOTTO
LE FAUCON
SAFIR
Jupiter
betFIRST
FIRST IN
FUN
FIRST IN
CASH
PARIEZ ICI EN DIRECT

SMETICS
YNTHÉTIQUE CHEUVEUX HUMAIN
ABA
OSMETICS
GODDESS
Premium NOW
JANET
SALLES
Gsm
Accessoires
Réparation
africom
GSM
VENTE
ACHAT
REPARATION
BIJOUTER
VENTE
11
BIJOUTERIE
MORIS

RUA
JOSE ESTEVAO
(ANTIGA RUA DOS FERREIROS)
Chimney
zona comercial de loiça
Vila-Adentro
doca de recreio

Stanovanje

- kvantiteta i kvaliteta stanovanja u zajednici
- razmatraju se vrste stanova u gradu, dob i fizičko stanje stanova te pitanja vezana uz priuštljivost i vlasništvo

- kompliciranо za planiranje:
- kombiniraju se s demografskim procjenama i ekonomskim trendovima – planovi za buduća poboljšanja stanovanja, broj i vrste potrebnih stanova u budućnosti...
- kombinira se s land-useom i prometom kako bi se pomoglo u pronalaženju najboljih lokacija za buduću gradnju novih stanova i identificiranju područja s postojećim stanovima koja će trebati obnovu

važna uloga u kvaliteti života ljudi i zajednice

- doprinosi zdravlju i dobrobiti – ispunjava osnovnu ljudsku potrebu za ‘’skloništem’’ (domom) i ima izravan utjecaj na zdravlje ljudi i okoliša
  - npr. problem krovova od salonita
- doprinosi estetici (dizajnu) – značajke dizajna stambenih objekata i stambenih područja pomažu u davanju osebujnog karaktera zajednici
- porezni prihodi od stanovanja – prihod od poreza na nekretnine za stanovanje pomaže u plaćanju osnovnih javnih usluga (škole, vrtići, ulična rasvjeta)

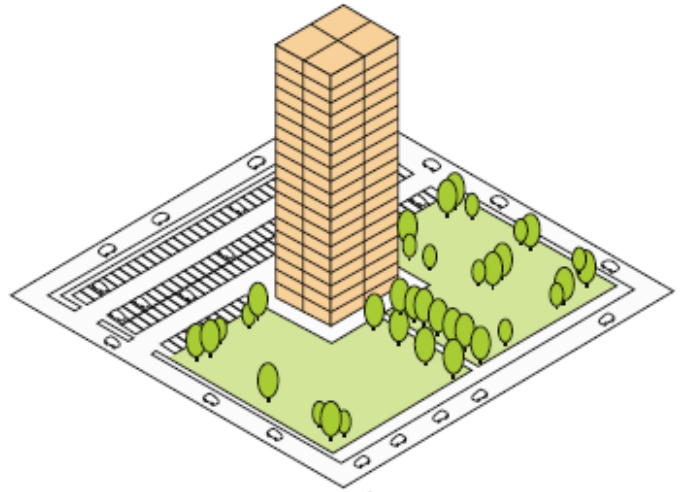

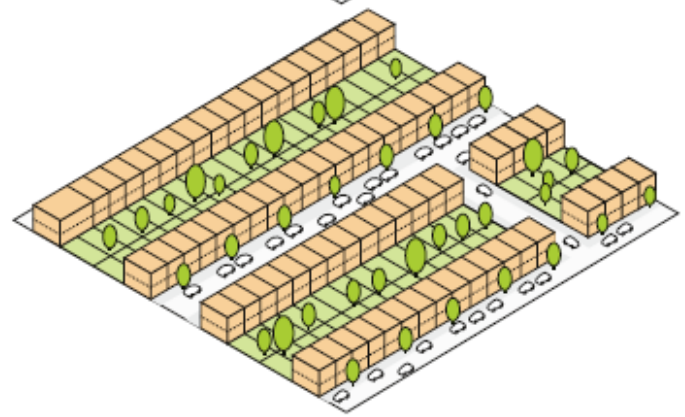
- uloga stanovanja u planovima varira
  - npr. Novi Zagreb (dijelovi grada s dominantno stambenom namjenom) – naglasak na planiranju kvalitete života
  - dijelovi grada s mješovitim korištenjem zemljišta – balansiranje između stanova i stambenih problema te potrebama nestambenog korištenja zemljišta

Illustration 0.1 Density configurations on one hectare

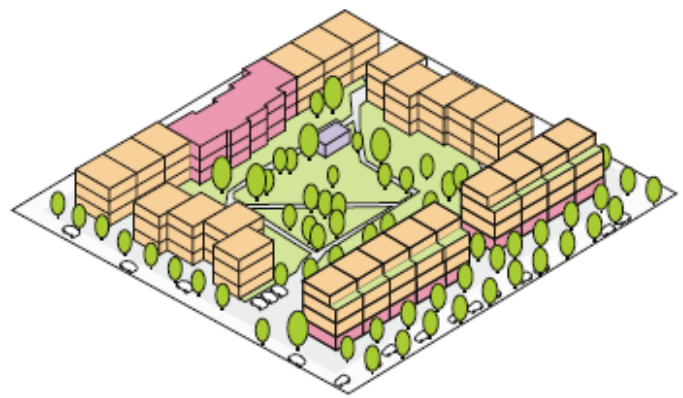
Density: 75 dwellings / ha
High building height
Low plot coverage

Density: 75 dwellings / ha
Low building height
High plot coverage

Density: 75 dwellings / ha
Medium building height
Medium plot coverage

Residential
Office and commercial
Public facilities

Source: Javier Mozas, Aurora Fernández Per (2006), Density: New Collective Housing

stanovanje povezano s land-use-om

- izravno: stanovanje koristi zemljište
- neizravno: zahtijeva prostor za aktivnosti njegovih stanara (škole, trgovine, radna mjesta, parkovi)

- stambena područja ključni pokretač javnih usluga koje se trebaju pružiti zajednici
- povećanje ili smanjenje planiranog stambenog prostora – značajan utjecaj na potražnju za javnim uslugama
  - npr. promjene u stambenom fondu utječu na to koliko je električne energije potrebno osigurati za napajanje domova, koliko će ljudi vjerojatno koristiti javni prijevoz, koliko će djece pohađati škole/vrtiće
- planovi za stanovanje često imaju značajan utjecaj na planiranje korištenja zemljišta i javnih usluga
  - Boulder u Coloradu – ograničenje broja novih kuća koje se mogu graditi svake godine

Glavna pitanja pri planiranju stanovanja

- koliko stanova je potrebno/ima li dovoljno stanova/kolika je potražnja
- vrste (oblici) stanovanja – vrsta, vlasništvo, cijena
- starost stanova, mogućnost održavanja
  - primjer središta Zagreba
- lokacija
- održivo stanovanje (eco-friendly)

Promet

- obuhvaća infrastrukturu, značajke povezanosti
- mogućnosti poboljšanja upravljanja trenutnim prometnim sustavom, kao i buduća poboljšanja
- u novije vrijeme poseban naglasak na smanjenju utjecaja prometa na okoliš, planiranju alternativnih oblika prijevoza
- koordiniranje prometa s promjenama u namjeni korištenja zemljišta

- oblikuje formu/morfologiju grada, omogućuje povezivanje
  - skupa i dugotrajna infrastruktura
  - određuje obrasce land-use-a
  - značajan utjecaj na okoliš

- Cestovne prometnice
- Javni gradski prijevoz – metro, vlak, light railway, tramvaj, bus, BRT, ostali oblici
- Nemotorizirani oblici
- Zračne luke, pomorske luke, međugradsko povezivanje

Određivanje prometnih značajki

- dva glavna pitanja:
  - jesu li svi prostorni dostupni?
  - mogu li svi doći kamo žele?
- promet i okoliš
  - onečišćenje zbog prometa
  - utjecaj prometne infrastrukture

Planiranje prometa

- Proširenje i poboljšanje prometa
  - Kako će postojeće površine (npr. stambene) biti povezane s novoizgrađenim?
  - Koje načine prijevoza treba koristiti za povezivanje novoizgrađenih prostora s postojećim?
  - Mogu li se postojeća prometna infrastruktura i usluge proširiti na nove prostore?
  - Treba li postojeću prometnu infrastrukturu nadograditi ili zamijeniti?
  - Služe li postojeće usluge javnog prijevoza na odgovarajući način zajednici?
- Upravljanje prometom
  - ITS
  - Time management, car pooling, parking, naplata
- Smanjenje utjecaja na okoliš
  - Korištenje alternativnih goriva i oblika prijevoza, smanjenje korištenja motoriziranog prijevoza, korištenje javnog prijevoza, car sharing, bike sharing

VIVALDI
Cristal
Cristal
30
267

ONNI
DEPARTMENT STORE
ZONE
TAXI

Dizajn

- estetska i funkcionalna pitanja
- dizajn blokova, zgrada, ulica i četvrti pridonosi i ljepoti i korisnosti grada i njegovom funkcioniranju
- ispituje postojeće značajke dizajna i daje prijedloge za budući dizajn
- usklađuje se s ostalim komponentama plana kako bi se poboljšala njihova estetska privlačnost i funkcionalnost
- često sudjelovanje javnosti

Zaštita okoliša

- razmatraju mnoge različite vrste ekoloških problema:
  - očuvanje prirodnih elemenata grada,
  - osiguravanje otvorenog prostora i rekreacijskih područja
  - očuvanje poljoprivrednih područja
- razmatra utjecaje grada na okoliš (npr. kako onečišćenja iz tvornica ili automobila pridonose propadanju okoliša ili negativno utječe na ljudsko zdravlje), inventarizaciju biljnih i životinjskih vrsta, procjena kvalitete zraka
- usklađivanje sa srodnim komponentama plana, npr. prometa i korištenja zemljišta

BFC

Infrastruktura i usluge

- iznimna važnost za funkcioniranje grada

- npr. cjevovodi, kanalizacija...
- škole, bolnice, vrtići
- sigurnost

- usklađivanje s potrebama grada i stanovništva i land-useom
- značaj predviđanja potreba
- koliko i što treba – analiza, proučavanje trendova, intervjuiranje

Važnost

- zdravlje
- moraju se koordinirati s drugim komponenatama plana
- skupe i dugotrajne
- značajan utječaj na okoliš

Koordiniranje u skladu s promjenama u gradu

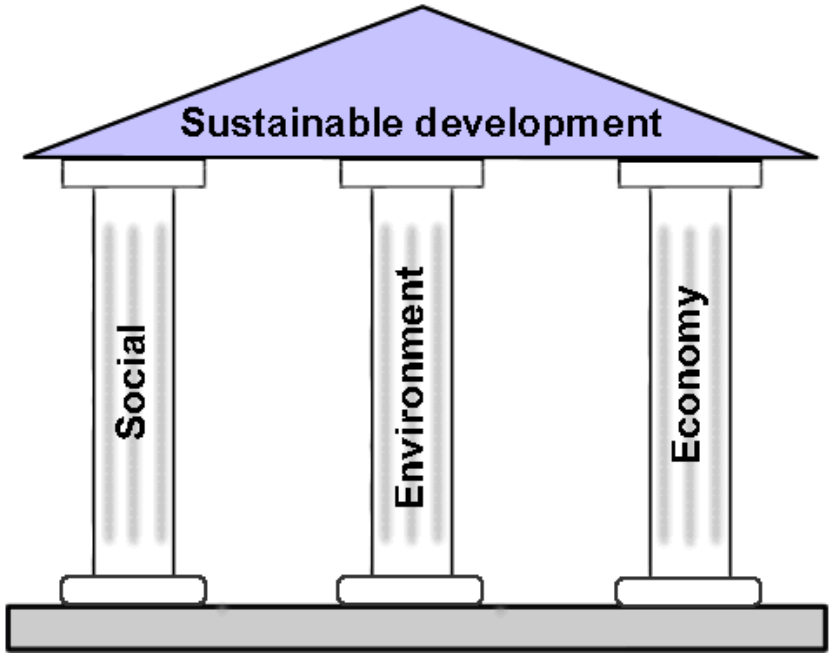
- demografski trendovi
- ekonomski trendovi
- geografski trendovi

- pitanje troškova i lokacije
- problem utjecaja na okoliš

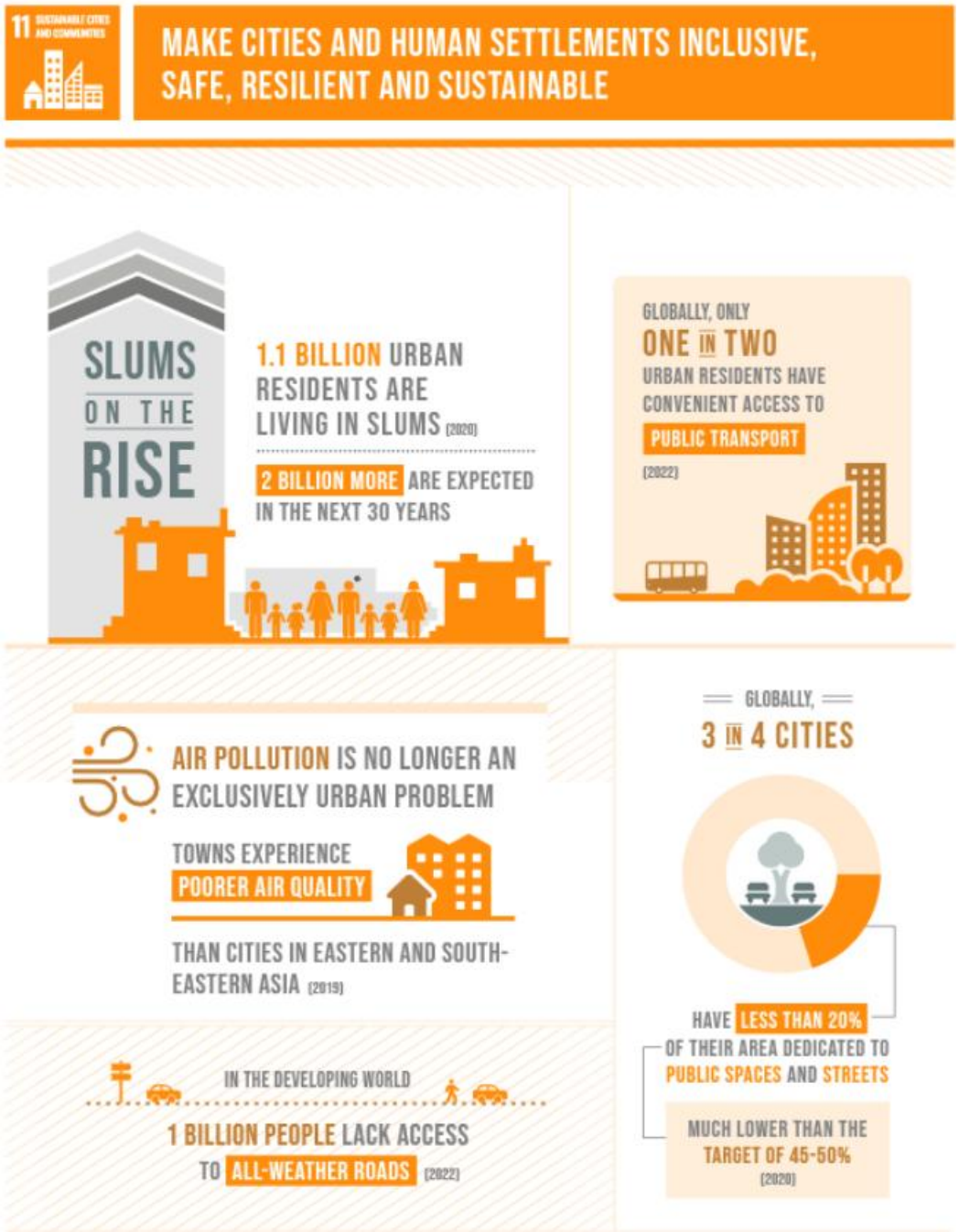
Nove tendencije u urbanom planiranju

Pokušaj postizanja održivosti grada

- zaštita i očuvanje prirodnih bogatstava
- borba protiv klimatskih promjena, eco-friendly objekti
- ‘’going green’’ – kroz land-use (zoning i dizajn, prenamjena), stanovanje (green housing, manje kuće), promet i infrastrukturu
- povećanje gradskog greenprint-a – staništa, gradske šume, obnova, urbana poljoprivreda, open space

- By 2030, ensure access for all to adequate, safe and affordable housing and basic services and upgrade slums
- By 2030, provide access to safe, affordable, accessible and sustainable transport systems for all, improving road safety, notably by expanding public transport, with special attention to the needs of those in vulnerable situations, women, children, persons with disabilities and older persons
- By 2030, enhance inclusive and sustainable urbanization and capacity for participatory, integrated and sustainable human settlement planning and management in all countries
- Strengthen efforts to protect and safeguard the world's cultural and natural heritage
- By 2030, significantly reduce the number of deaths and the number of people affected and substantially decrease the direct economic losses relative to global gross domestic product caused by disasters, including water-related disasters, with a focus on protecting the poor and people in vulnerable situations
- By 2030, reduce the adverse per capita environmental impact of cities, including by paying special attention to air quality and municipal and other waste management
- By 2030, provide universal access to safe, inclusive and accessible, green and public spaces, in particular for women and children, older persons and persons with disabilities

- https://sdgs.un.org/

obnova gradova

- obnova gradskih središta, obalnih i drugih dijelova
- jačanje umjetnosti, kulture, zabave i povijesti
- podržavanje razvoju kvartova i obitelji

bavljenje širenjem gradova

- ‘’rasti pametno i manje se širi’’

- okolišni problemi
- granice širenja
- troškovi i ulaganja
- socijalni aspekti: gubitak osjećaja pripadnosti, zdravstveni problemi, dostup poslu

- poticanje suradnje i koordinacije

pomaganje gradova prije i nakon katastrofa

- činiti stanovništvo manje osjetljivim na katastrofe
- pomaganje zajednicama da se oporave i obnove nakon katastrofa

podržavanje lokalne ekonomije

- oslanjanje na lokalnu imovinu
- privlačenje novih poslova

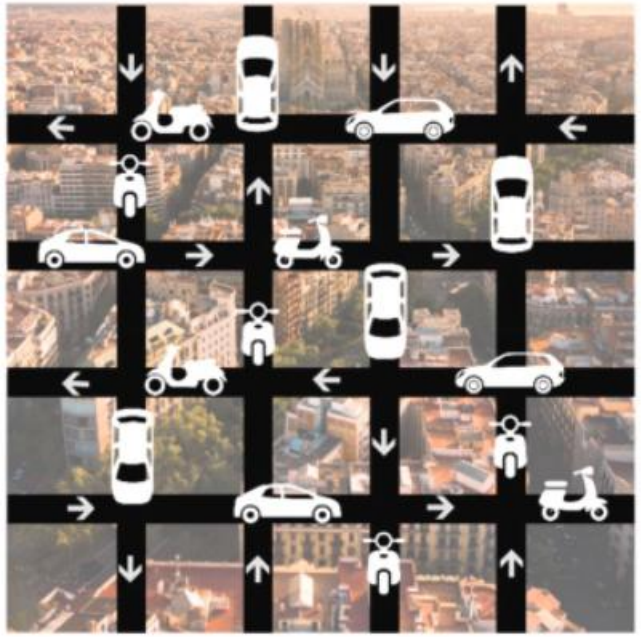
bavljenje globalnim rastom i značenjem gradova

Javni prostor

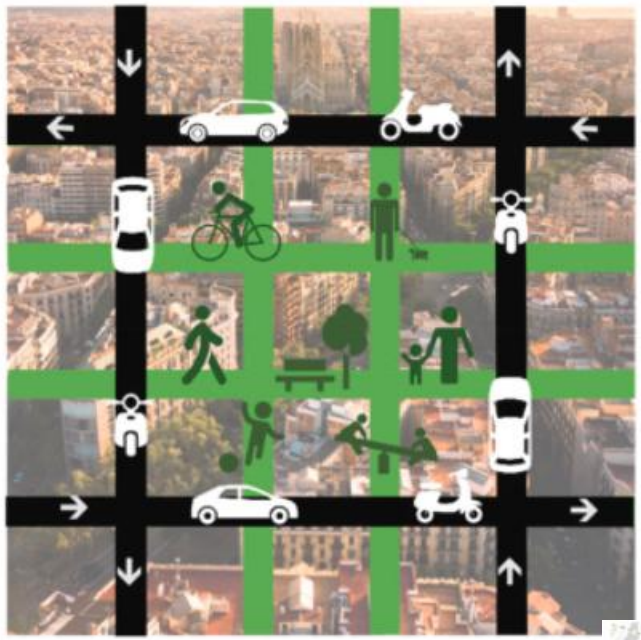
- vitalna komponenta uspješnog grada
- ključna vrijednost grada, pozitivan učinak na njegovo gospodarstvo
- pridonosi poboljšanju zdravlja i dobrobiti; smanjuje utjecaj klimatskih promjena; potiče ljude na hodanje i vožnju biciklom; povećava sigurnost i smanjuje strah od kriminala
- može poboljšati stambene četvrti, povećati vrijednosti imovine, biti privlačniji turistima i povećati trgovinu

- primjer Londona: povećanje zelenih površina od 1 % može dovesti do povećanja prosječnih cijena nekretnina između 0,3 i 0,5 %
- omjer od 50% javnog prostora uobičajen je u uspješnim gradovima: Manhattan, Barcelona i Bruxelles imaju do 35% gradske površine namijenjene uličnom prostoru i dodatnih 15% za druge javne namjene

Barcelona – super blokovi

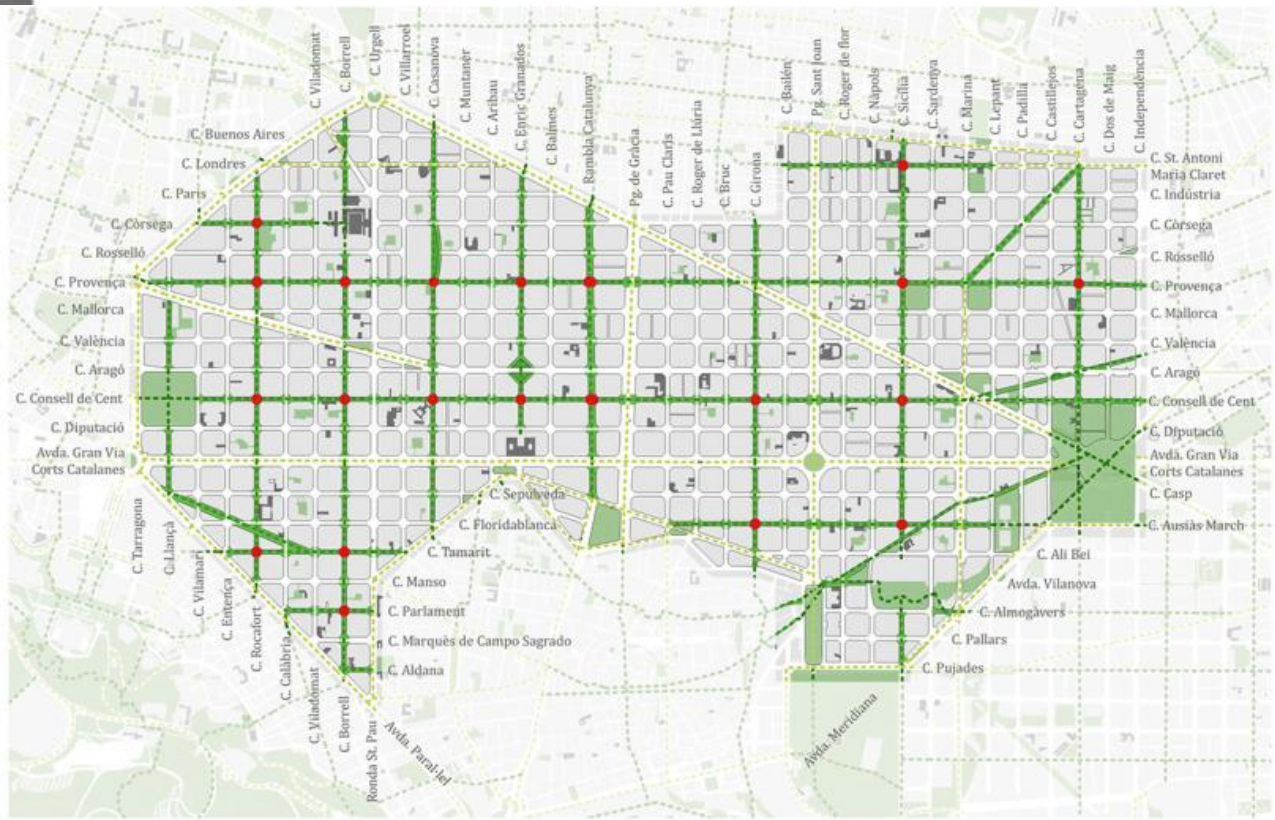

Baseline situation

Superblocks model

- https://www.youtube.com/watch?v=S79yxQMZciY
- https://www.youtube.com/watch?v=KuavgJsL2tQ
- https://www.youtube.com/watch?v=jq2yd4QgL5I

What makes a high-quality street?

- pavements wide enough to accommodate all users, with potential obstructions placed out of the way
- enough crossing points, in the right places
- traffic levels that are not excessive
- public spaces along the street
- good lighting
- signage, landmarks and good sightlines
- sense of security
- high standards of maintenance
- smooth, clean, well-drained surfaces
- no litter, graffiti or signs of anti-social behaviour

Source: CABE (2007) Paved with gold: the real value of good street design. Available: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110118095356/http:/www.cabe.org.uk/files/paved-with-gold-summary.pdf Accessed 5 June 2012.

Nine square metres is the minimum amount of green space per capita recommended by the World Health Organization, which recommends all residents live within a 15-minute walk of a green space.

Razvoj i planiranje (nekih) gradskih djelatnosti

- grad – živi organizam, doživljava stalne promjene
- promjene uvjetovane društveno-ekonomskim razvojem (s porastom tercijarnih djelatnosti) te rastom i širenjem grada
- značenje pojedinih gradskih djelatnosti se mijenja
- neke traže više gradskog zemljišta i određene lokacije, dolazi do unutrašnjeg prerazmještaja i promjene vrijednosti gradskog zemljišta i lokacije

Razvoj i planiranje poslovnih djelatnosti

- udio gradskih površina za poslovne djelatnosti u većini gradova ispod 5%
- udio zaposlenih i do 40% (u ukupno zaposlenim)
- intenzitet iskorištavanja zemljišta je velik
- poslovni centri

Razvoj i planiranje poslovnih djelatnosti

- dostupnost ključna varijabla u lokaciji
- poslovne institucije se u gradu javljaju u trima morfološkim oblicima (morfološki oblici koncentracije):
  - poslovni centri
  - poslovne ulice (poslovne trake, ribbons)
  - specijalizirane poslovne zone
- razlikuju se prema morfološkoj strukturi, intenzitetu koncentracije poslovnih djelatnosti i intenzitetu iskorištavanja zemljišta
- nastaju spontanim ili planskim razvojem

Razvoj i planiranje poslovnih djelatnosti

- poslovni gradski centri
  - nastaju spontano, u novije vrijeme planirano
  - velike koncentracije poslovnih djelatnosti na malom prostoru
- poslovne zone u obliku traka (riblje kosti)
  - ekstenzivniji oblik koncentracije
  - često nastale spontano u prijašnjim fazama razvoja grada
- specijalizirana poslovna područja
  - planski i neplanski
  - to su poslovne zone posebne namjene

Razvoj i planiranje poslovnih djelatnosti

- s obzirom na veličinu gravitacijskog područja:
  - city, CBD (središnji poslovni centar)
  - regionalni centar (centar gradskih četvrti)
  - centar susjedstva (centar stambenih naselja)

Razvoj i planiranje poslovnih djelatnosti

- neintegrirani poslovni centri
  - same tvrtke podižu poslovne i prodajne objekte i njima upravljaju
- integrirani poslovni centri
  - poslovanje organizira zajednička uprava

Razvoj i planiranje poslovnih djelatnosti

- tijekom vremena mijenjaju se i morfološka obilježja poslovnih centara – npr. plaza center (više u središtu grada u progamu obnove i sanacije)

Razvoj i planiranje poslovnih djelatnosti

- “eksplozija” ureda 1960-ih
- koncentracija prvo u središnji dio grada, a poslije slijedi suburbanizacija ureda i podizanje suburbanih poslovnih centara
- planske politike od 1960-ih
  - poticati dekoncentraciju ureda u pomoćne centre na većoj udaljenosti od grada (na nacionalnoj i na razini aglomeracije)
  - poticati koncentraciju ureda (manje u centru, a više u prigradskoj zoni)

Poslovni uredi u gradu

- u Njemačkoj – planske intervencije
- predviđena je gradnja uredskih centara i stvoren je novi naziv za te centre Bürostadt.
- planskim se intervencijama poslovni centri u Njemačkoj (i Francuskoj) planiraju uglavnom na pet lokacija:
  - unutarnja kružna cesta (ring) – Köln, Hamburg
  - kontaktu središta i stambenih četvrti – Frankfurt, Hamburg
  - prometna čvorišta unutarnjeg ruba suburbane zone – Créteil u Parizu, Hamburgerstrasse u Hamburgu
  - čvorišta vanjskog ruba suburbane zone – Laatzen južno od Hannovera
  - lokacije na raskrižjima velikih prometnica u obliku novih centara (Office park) – City Nord (Hamburg), La Défense (Pariz)

Cœur Défense
EDF
TAXIS

MOTOWN
FINANCES
alphacredit

Trgovina

- smanjuje se udio malih u korist većih prodavaonica
- planski razvoj trgovačkih centara vezan je uz proces suburbanizacije (metropolitanizacije)
- srednja klasa i njezino premještanje na rubove gradova potaknula proces relokacije uslužnih djelatnosti
- SAD – već u prvoj četvrtini 20. stoljeća
- Europa – tek 1960-ih

Trgovina

- u strukturi trgovine u gradu javljaju se dvije kategorije
  - tradicionalni, neplanski razvoj – trgovačke ulice ili trgovačke četvrti, koncentrirane su u centru grada
  - planski trgovački centri – na raznim lokacijama poštujući princip maksimalne dostupnosti

Trgovina u Zagrebu

- kraj 1980-ih i početak 1990-ih – male trgovine
- Ilica
- Ljubljanska, Zagrebačka, Slavonska avenija
- lokacija trgovačkih centara u Zagrebu
  - centralni dio grada (Centar Kaptol, Importane galerija)
  - područja povećane dostupnosti u zapadnom i istočnom dijelu grada, Arena, Point
  - promjene industrijske zone Jankomir u poslovno-trgovačku zonu – Škorpikova ulica
- shopping ulica u Zagrebu?

Planiranje industrije u gradu

- dva aspekta planiranja industrije u gradu: ekonomski (planiranje ekonomskog razvoja grada i regije) i lokacijski (lokacija industrije ovisi o lokacijskim zahtjevima)
- lokacijski zahtjevi (3 grupe):
  - koji proistječu iz proizvodno-tehnoloških i drugih obilježja industrije
  - zahtjevi dostupnosti
  - proizvodno-funkcionalne veze (lančane veze)

Planiranje industrije u gradu

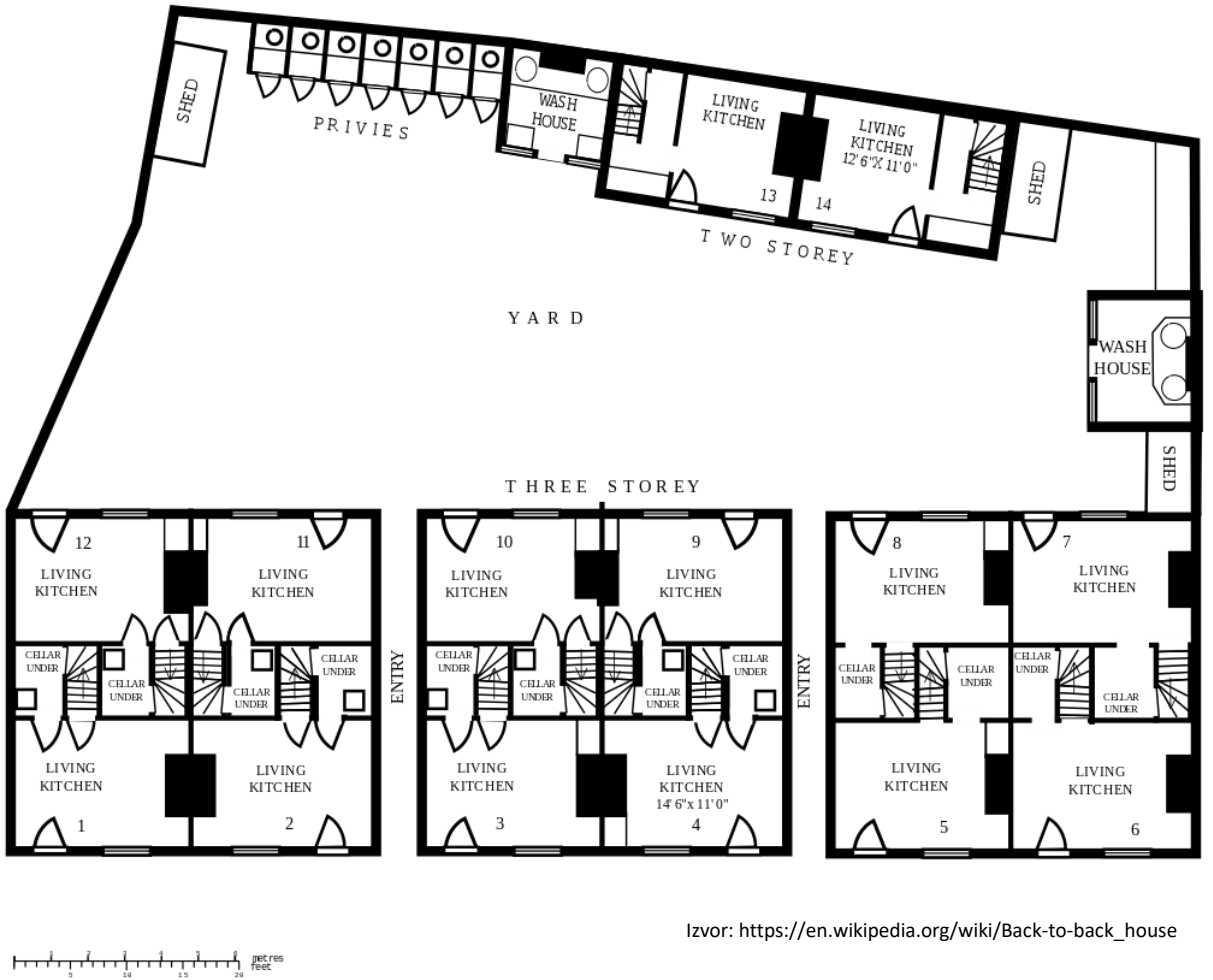
- industrija se u gradu javlja u različitim oblicima prostorne koncentracije:
  - osnovna industrijska prostorna jedinica (jedna industrija)
  - grupacija industrijskih prostornih jedinica
  - industrijska zona (više ind. pogona)
  - gospodarska zona (složena jedinica prostorno-proizvodne strukture grada)
- industrijske zone:
  - planske
  - spontane
- decentralizacija industrije (suburbanizacija industrije)
- oblici decentralizacije industrije Zagreba (sve više planski usmjeravano):
  - industrijske zone na rubu grada
  - satelitska naselja
  - druge regije

Zelene površine u gradu

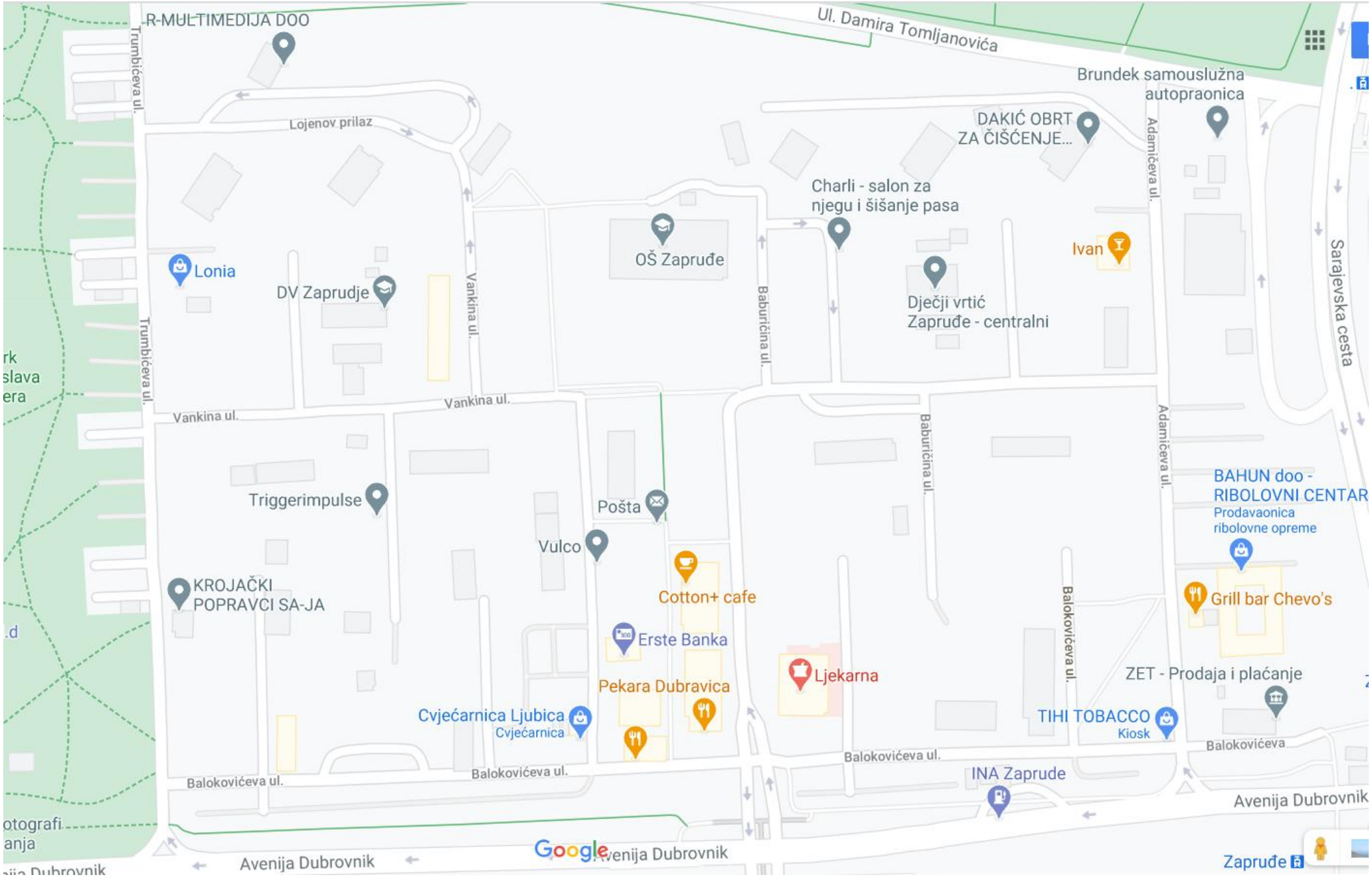
- višestruka funkcija, ali rekreacija najvažnija
- dva aspekta:
  - unutargradske zelene površine (uglavnom parkovi)
    - standardi zelene površine po st. (Pariz 100m^2)
    - hijerarhijski sustav zelenih površina
  - zelene površine na razini aglomeracija
    - Green belt
      - spriječiti daljnju gradnju i širenje grada prema van
      - rekreativna funkcija
      - London, Moskva

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Back-to-back_house

Izvor: https://en.wikipedia.org/wiki/Back-to-back_house

Izvor: Google Maps

Alexandrie :
futurs antérieurs

FUREST
FUREST
FUREST

ALENTIR
ANGZAAM

Bonus
roulez avec · fiets naar
cycloparking brussels
NO
PARKING

ZARA
H&M
C&A
PRIMARK
PRIMARK

SOPHIE TURNER IS
JOAN
SUNDAY 9PM
itv1 itvX
FLANNELS
SPORTS
DIRECT
SPORTS
DIRECT

SEASIDE
SALDOS

PAPEL
CARTÃO
VIDRO
GLASS
O AMBIENTE
COMEÇA EM NÓS
AMBIENTE
CASCAIS

HAMILTON ROAD

ALATO
ROMA • MILANO
CASERTA • IBIZA
SKECHERS
BERNABEI
SIMON

SKECHERS
STEP IN
snipes
Levi's

card factory
TK maxx
The co-operative bank
Santander
It's time for Autotrader
WHY ARE YOU DROPPING LITTER?